

KS. JAROSŁAW R. MARCZEWSKI

Z DZIEJÓW KLASZTORU BERNARDYNÓW LUBELSKICH: REKWIZYCJA DÓBR KOŚCIELNYCH W DOBIE POWSTANIA KOŚCIUSZKOWSKIEGO

Lubelski klasztor franciszkanów obserwantów, zwanych potocznie bernardynami, został powołany do istnienia około 1460 r.¹ Przez kolejne trzy wieki wrósł w społeczną i duchową panoramę miasta. Działalność braci przynosiła bogate owoce ich duszpasterskiego zaangażowania. Mieszkańcy Lublina wywdzięczali się w zamian szacunkiem i troską o byt materialny klasztoru. Okres rozwoju i harmonijnej współpracy po upływie ponad trzech stuleci zbliżał się jednak ku końcowi. Kolejny wiek miał okazać się ostatnim dla lubelskiej placówki. Działo się to równolegle do trudnych doświadczeń w historii narodu i w powiązaniu z upadkiem polskiej państwowości.

LUBLIN W OKRESIE INSUREKCJI KOŚCIUSZKOWSKIEJ

Lublin w dobie powstania kościuszkowskiego był istotnym centrum insurekcyjnym oraz ważnym punktem organizacji siły zbrojnej i zaopatrzenia. W końcu marca 1794 r. miasto opuściły stacjonujące tu dotąd oddziały rosyjskie pod dowództwem gen. Mikołaja Rachmanowa. W połowie kwietnia wkroczyły natomiast powstańcze wojska polskie gen. Jana Grochowskiego. Na skutek tych wydarzeń oraz informacji o zbrojnym zrywie Warszawy do-

---

Ks. dr JAROSŁAW R. MARCZEWSKI – adiunkt Katedry Historii Kościoła w Czasach Nowożytnych KUL; adres do korespondencji: ul. Filaretów 7, 20-609 Lublin; e-mail: j.marczewski@kuria.lublin.pl

¹ J. A. W a d o w s k i. *Kościół lubelski*. Kraków 1907 s. 513-578; J. R. M a r c z e w s k i. *Duszpasterska działalność Kościoła w średniowiecznym Lublinie*. Lublin 2002 s. 181-188.

szło 30 kwietnia do zjazdu szlachty lubelskiej. Na rynku miasta, gdzie zgromadzili się w znacznej liczbie mieszkańcy, zdecydowano o przyłączeniu się do powstania. Zgodnie z wymogami administracji powstańczej powołano też do istnienia Komisję Porządkową Województwa Lubelskiego². Do jej kompetencji, jako insurekcyjnej władzy wykonawczej lokalnego szczebla, należało realizowanie decyzji podjętych przez wyższe czynniki powstańcze. Przede wszystkim zajmowała się ona ogłaszaniem i wprowadzaniem w życie uniwersałów, zabezpieczaniem dostaw żywności dla powstania oraz podatków do kasy skarbu, a także czuwaniem nad poborem rekruta³.

Na początku czerwca 1794 r. wojska rosyjskie przekroczyły Bug. Dnia 8 czerwca doszło do bitwy pod Chełmem, w której oddziały polskie poniosły klęskę. Bezpośrednio zagrożony został Lublin. Próba organizacji obrony miasta nie powiodła się, a dowodzący wojskami polskimi gen. Józef Zajaczek podjął decyzję o opuszczeniu Lublina. Skutkiem tego przerwała swoje prace tutejsza Komisja Porządkowa i przeniosła się do austriackiej Galicji. Rosjanie pod dowództwem gen. Ottona Derfeldena zajęli miasto 13 czerwca. W zamian za gwarancje bezpieczeństwa mieszkańców i powstrzymanie się od nadużyć ścignęli wysoką kontrybucję. Okupacja rosyjska, połączona z zastraszaniem ludności, trwała do 5 lipca. Po wyjściu jednych obcych wojsk z Lublina miasto zajęły w dniu 8 lipca oddziały austriackie, dowodzone przez gen. Józefa Meiersheima. Austriacy wkroczyli na tereny Rzeczypospolitej z rozkazu cesarskiego już 30 czerwca w celu zabezpieczenia swych ewentualnych przyszłych korzyści terytorialnych. Ich pobyt w mieście trwał do 16 lipca, jednakże pozostali oni nadal na Lubelszczyźnie i Chełmszczyźnie. Nazajutrz powróciła do miasta Komisja Porządkowa, a następnie oddziały milicji powstańczej dowodzonej przez gen. Piotra Potockiego. Intensywna działalność lokalnych władz oraz przeprowadzenie nowych zaciągów wywołały reakcję wojsk austriackich, które wobec ustępujących Polaków na powrót w dniu 8 sierpnia zajęły Lublin. Wkrótce potem znalazł się w mieście głównodowodzący ich wojsk gen. Józef Harnoncourt. Okupanci zabronili pracy Komisji Porządkowej, reaktywując na jej miejsce lubelski magistrat. W połowie września planowali zorganizowanie nowej austriackiej administracji, czemu na przeszkodzie stanęły wypadki warszawskie. Udana obrona stolicy i wycofanie się oblegających ją Prusaków do Wielkopolski

² W. M. Bartel. *Ustrój władz cywilnych powstania kościuszkowskiego*. Wrocław 1959 s. 90; B. Sobolowa. *Władze lokalne powstania kościuszkowskiego*. W: *Sukmana i krzyż. Studia z dziejów insurekcji kościuszkowskiej*. Red. J. Ziółek. Lublin 1990 s. 35-36.

³ T. M e n c e l. *Lubelszczyzna a powstanie kościuszkowskie*. W: *Sukmana i krzyż* s. 48-66.

zmieniły pod względem taktycznym sytuację powstańców. W związku z tym 14 września Austriacy opuścili Lublin, pozostając wszakże w jego pobliżu. Pod osłoną milicji powstańczej natychmiast wznowiła swoje prace Komisja Porządkowa. Jednakże następujące szybko porażki militarne w walkach z Rosjanami spowodowały napływ do Lublina licznych uciekinierów i kolejną próbę zajęcia miasta przez Austriaków. Opór polskich oddziałów odsunął tę groźbę, niemniej jednak władze opuściły miasto, chroniąc się do Markuszowa. Tam też Komisja Porządkowa zakończyła swoją działalność, jako że 10 października powstanie doznało decydującej klęski pod Maciejowicami, a Austriacy zajęli ostatecznie Lublin⁴

POWSTAŃCZA REKWIZYCJA DÓBR KOŚCIELNYCH W LUBLINIE

Lubelszczyzna w dobie insurekcji nie była, jak widać, pierwszoplanowym terenem działań zbrojnych. Znaczenie miasta i okolicznych obszarów polegało w przeważającej mierze na intensywnie prowadzonej akcji zaopatrzeniowej. Istotną rolę odgrywała tu Komisja Porządkowa Województwa Lubelskiego. Odnosiło się to także do sprawy zasilania kasy skarbu powstańczego. Jedną z poważnych pozycji stanowiły w nim dobra kościelne⁵

Wkład materialny duchowieństwa do powstania kościuszkowskiego polegał przede wszystkim na uiszczaniu nałożonych nań świadczeń podatkowych zwanych „poborem”. Był to podatek o charakterze progresywnym, a więc wzrastający wraz ze wzrostem dochodu. Warto pamiętać, że progi fiskalne dla duchowieństwa i instytucji kościelnych były w tym przypadku wyższe aniżeli te, które wyznaczono dla szlachty. Poza obciążeniami pieniężnymi duchowni, jako właściciele ziemscy, mieli również obowiązek zaopatrywania armii powstańczej w żywność i wyekwipowanego rekruta⁶

Ważna nie tylko z propagandowego punktu widzenia była ta własność duchowna czy kościelna, która miała charakter dobrowolnej ofiary na rzecz insurekcji. Pośród uzyskanych w ten sposób dóbr znalazły się pieniądze, srebro, klejnoty, broń palna i ręczna oraz materiały potrzebne do wyposażenia

⁴ Z. G ó r a l s k i. *Austriackie działania wojenne w Polsce w 1794 r.* „Studia i Materiały do Historii Wojskowości” 19:1973 cz. 1 s. 255-267; M e n c e l, jw. s. 67-91.

⁵ M e n c e l, jw. s. 98.

⁶ W. M a t w i e j c z y k. *Duchowieństwo Krakowa wobec powstania kościuszkowskiego w 1794 r.* „Roczniki Humanistyczne” 36:1988 z. 2 s. 286-293.

wojska i konie⁷ Nie brak było jednak apeli i odez w tej sprawie zarówno ze strony władz powstańczych, jak też samej hierarchii. Z czasem zostały wszakże wydane dyspozycje o przymusowym przejęciu kościelnych precjozów na potrzeby powstania. Nie odbywało się to jednak drogą brutalnego zaboru, ale w porozumieniu z wyższymi przełożonymi duchowieństwa i zarządcami kościołów. Rekwizycji podlegały tylko te sprzęty, bez których mógł się obyć kult liturgiczny. Spisywano przy tej okazji listę przejmowanych utensyliów. Wystawione rewersy miały na przyszłość posłużyć jako potwierdzenie roszczeń zwrotu równowartości dóbr utraconych przez świątynie⁸

Akcja rekwizycyjna miała różny przebieg w zależności od regionu kraju. Naczelnik Tadeusz Kościuszko wydał pierwsze rozporządzenie w tej sprawie 30 kwietnia 1794 r. Było ono adresowane do Komisji Porządkowej Województwa Krakowskiego⁹ Zarządzenia do innych komisji kierowano z pewnym opóźnieniem. Lublin otrzymał stosowne wezwanie dnia 25 lipca¹⁰ Stało się tak na skutek trwającej do połowy tego miesiąca okupacji miasta najpierw przez wojska rosyjskie, a następnie austriackie. Dopiero zatem po tej dacie rozpoczęło się w Lublinie spisywanie inwentarza kościelnego i gromadzenie dóbr. Tempo tej akcji w skali kraju nie było zadowalające, stąd też Rada Najwyższa Narodowa w dniu 30 lipca wyznaczyła nieprzekraczalny termin dopełnienia rekwizycji do dnia 15 sierpnia¹¹ W Lublinie zakończono akcję zapewne już w pierwszych dniach miesiąca, jako że 8 sierpnia miasto zostało na powrót obsadzone przez Austriaków. Zajęty majątek należało odstawić do Warszawy. Zdaje się jednak, że precjoza pozostawały często w terenie. Bywały one zabezpieczane na miejscu w budynkach magistrackich bądź też już jako własność powstańcza pozostawały nadal w rękach kościelnych. W przypadku Lublina wchodziła w grę jedynie ta druga ewen-

⁷ J. Ziółek. *Duchowieństwo w powstaniu kościuszkowskim*. W: *Sukmana i krzyż* s. 129-131; Matwiejczyk, jw. s. 303.

⁸ Ziółek, jw. s. 131-132; H. Kocój, D. Nawrot. *Udział duchowieństwa w powstaniu kościuszkowskim w świetle relacji dyplomatów obcych*. W: *Sukmana i krzyż* s. 147-148.

⁹ *Tadeusz Kościuszko, jego odezwy i raporty uzupełnione celniejszymi aktami odnoszącymi się do powstania narodowego*. Wstęp i objaśnienie dołączył L. Nabelak. Kraków 1918² s. 161-162 (*Rozporządzenie względem kosztowności kościelnych z 30 IV 1794 r.*).

¹⁰ *Akty powstania Kościuszki*. Wyd. Sz. Askenazy, W. Dzwonkowski. T. 2. Kraków 1918 s. 2 (*Protokół Rady Najwyższej Narodowej w sprawie zalecenia Wydziałowi Skarbu odebrania srebra i złota z kościołów w Lublinie będących z 25 VII 1794 r.*).

¹¹ Tamże s. 17 (*Protokół Rady Najwyższej Narodowej w sprawie zalecenia Wydziałowi Skarbu powtórzenia rekwizycji do komisji porządkowych o zebranie sreber kościelnych z 30 VII 1794 r.*); Ziółek, jw. s. 131-132.

tualność, jako że w okupowanym mieście magistrat nie mógł pełnić funkcji składnicy majątku insurekcyjnego. Niespełna miesiąc później, tzn. 11 września, władze centralne nakazały odtransportowanie zgromadzonych dóbr do stolicy¹² Sytuacja miasta była jednak specyficzna. W tym czasie bowiem i jeszcze przez kilka następnych dni pozostawali w nim Austriacy, dopiero ich odwrót 14 września umożliwił realizację nakazu władz powstańczych. W związku z omawianym zarządzeniem Komisja Porządkowa Województwa Lubelskiego 19 września zobowiązała władze kościelne do przekazania precjozów przechowywanych dotąd czasowo w świątyniach¹³ Zgromadzone srebra wywieziono zatem do warszawskiej mennicy¹⁴

PRZEJĘTE PRECJOZA LUBELSKIEJ ŚWIĄTYNI BERNARDYŃSKIEJ

Ostateczna klęska powstania i późniejsze rozbiory spowodowały, że majątek przekazany przez kościelne instytucje został bezpowrotnie stracony. Ciekawe byłoby wszakże obliczenie jego wartości, a tym samym przybliżenie jednego z czynników obrazujących skalę materialnego zaangażowania Kościoła w dzieło insurekcji kościuszkowskiej. Niezbędnym warunkiem zbadania tej problematyki jest jednak sięgnięcie do zaprowadzonych wówczas ksiąg rewersowych, te zaś niestety zaginęły. Dlatego też całościowe ujęcie tego zagadnienia nie jest współcześnie możliwe¹⁵ Tym cenniejsze wydają się te materiały źródłowe, które zawierają choćby częściowe, zawężone geograficznie informacje na ten temat. Przykładowo dostarczają m.in. odnalezione i fachowo wykorzystane przez uczonych teksty prezentujące tę interesującą problematykę w odniesieniu do miasta Krakowa¹⁶

Do grupy takich fragmentarycznych informacji zaliczyć trzeba również bardzo skromny tekst znajdujący się w księdze noszącej tytuł *Kronika oo.*

---

¹² *Akty powstania Kościuszki* t. 2 s. 147 (*Protokół Rady Najwyższej Narodowej w sprawie urzędzenia względem pożyczki gotowizny od obywatelów na potrzeby Rzeczypospolitej z 11 IX 1794 r.*); Bartel, jw. s. 144.

¹³ Biblioteka Narodowa w Warszawie, *Komisja Porządkowa Województwa Lubelskiego pod naczelnictwem Tadeusza Kościuszki. Nakaz składania w komisjach sreber kościelnych wraz z inventarzem z 19 IX 1794 r.*, sygn. W.4212.

¹⁴ Mencil, jw. s. 87.

¹⁵ Ziółek, jw. s. 133; Matwiejczyk, jw. s. 296; P. P. Gach. *Zakony w powstaniu kościuszkowskim*. W: *Sukmana i krzyż* s. 155-156.

¹⁶ Matwiejczyk, jw. s. 296-298.

bernardynów lubelskich od roku 1460, a przechowywanej w Archiwum Parafii pw. Nawrócenia św. Pawła w Lublinie¹⁷ Wolumin ten należy do nielicznych pozostałości, jakie udało się ocalić po kasacie lubelskiej placówki franciszkanów obserwantów w 1864 r. Wówczas bowiem poważnego uszczerbku doznała zarówno biblioteka, jak też klasztorne archiwum¹⁸

Pośród zawartych w *Kronice* notatek, obejmujących czas od założenia klasztoru aż do 1859 r., odnaleźć można takie, które dotyczą zarówno spraw wewnętrzzakonnych, jak też zagadnień życia publicznego i narodowego. Są to teksty na temat konfederacji barskiej, Konstytucji 3 maja, konfederacji targowickiej, wojny polsko-rosyjskiej 1792 r., powstania kościuszkowskiego i trzeciego rozbioru Polski¹⁹ Informacje o insurekcji kościuszkowskiej zasadniczo nie wnoszą niczego nowego do współczesnego stanu wiedzy o powstaniu. Jedynym cennym wyjątkiem jest tu wiadomość o rekwizycji dokonanej w miejscowym klasztorze bernardyńskim²⁰ Ma ona charakter odpisu rewersu wystawionego przez przedstawiciela władz powstańczych 6 sierpnia 1794 r. Poświadczył on listę przedmiotów, które w ramach zaboru dóbr kościelnych odebrano tutejszej świątyni. W pewnym sensie integralną częścią tekstu pozostaje spisana później informacja o przepadku przekazanego w ten sposób mienia. Całość notatki wzbogaca niewątpliwie lokalną problematykę powstańczą.

Niestety kopia rewersu, czy to z winy zaniedbania przepisującego, czy też sposobu sporządzania oryginalnego dokumentu, wykazuje poważne braki. Nie zawiera ona mianowicie informacji na temat materialnej wartości przejętych dóbr, nie zanotowano bowiem fizycznej wagi precjozów. W przeciwieństwie do omawianego przypadku historycy dysponują np. wspomnianymi już zachowanymi źródłami odnośnie do miasta Krakowa, które to teksty zawierają szczegółowe informacje o tamtejszych dobrach kościelnych poddanych rekwizycji. Mowa jest w nich m.in. o srebrach z kościoła OO. Bernardynów na Stradomiu, które ważyły 136 grzywien i 4 łuty, czyli prawie 32 kilogramy²¹

Pomimo wskazanego mankamentu notatka dotycząca lubelskiej placówki franciszkanów obserwantów zachowuje istotne znaczenie, jako że jej treść

¹⁷ Archiwum Parafii pw. Nawrócenia św. Pawła w Lublinie, *Kronika oo. bernardynów lubelskich od roku 1460*, bez sygn. (dalej: APKron.).

¹⁸ W a d o w s k i, jw. s. 568; L. Z a l e w s k i. *Biblioteka seminarium duchownego w Lublinie i biblioteki klasztorne w diecezji lubelskiej i podlaskiej*. Warszawa 1926 s. 152-154.

¹⁹ APKron. s. 10-13, 25, 58-59, 63-64, 67.

²⁰ APKron. s. 63-64.

²¹ M a t w i e j c z y k, jw. s. 299.

daje możliwość zorientowania się w kategoriach zarekwirowanych przedmiotów oraz pozwala domyślać się ich waloru artystycznego i historycznego. W sumie do mennicy, a w konsekwencji do obrotu pieniężnego trafiły srebra z około 200 przedmiotów różnej wielkości. Zdecydowaną większość stanowiły wota dziękczynne w postaci łańcuszków, pierścieni, obrączek i inne. Niespełna czwartą część zajmowały tzw. sukienki, czyli ozdoby używane celem podkreślenia czci obrazów, oraz przedmioty o charakterze utensyliów liturgicznych, takie jak kielichy, pateny, ampułki, pacyfikały, trybularz z łódką, krzyż czy lampa umieszczana przed tabernakulum. Jednakże ciężar każdego z tych przedmiotów z pewnością wielokrotnie przewyższał liczne, ale drobne wota. Ponadto właśnie pośród tych dwóch poważniejszych kategorii znajdowały się niewątpliwie dzieła wyższej próby rzemiosła artystycznego, a więc najcenniejsze z punktu widzenia sztuki złotniczej.

Co prawda nie sposób dokonać identyfikacji poszczególnych przedmiotów przejętych na potrzeby powstańczego skarbu, jednakże mogły się wśród nich znajdować niektóre precjoza ofiarowane klasztorowi w XVII wieku. Tak np. w początkach stulecia Anna Borzęcka przekazała lubelskim bernardynom srebrny kielich i ampułki, w 1648 r. tutejszy mieszczanin Wojciech Osowic podarował srebrny kielich pozłacany, natomiast w 1691 r. cześnikowa lubelska Konstancja Stoińska ofiarowała różnego rodzaju srebra o wartości 900 zł²²

Zamieszczona w *Kronice* notatka daje pośrednio odpowiedź także na inne, poboczne w tym wypadku pytanie o specyfikę kultu świętych w kościele OO. Bernardynów lubelskich. Przyjmując za kryterium liczbę wotów umieszczonych przy obrazach znajdujących się w świątyni i przekazanych na potrzeby powstania, można pokusić się o stwierdzenie, że najpopularniejszą postacią, do której zwracali się wierni, była osoba św. Antoniego Padewskiego. Znaczną cześć odbierała także św. Tekla, w pewnym stopniu życie religijne ogniskowało się również na postaciach św. Anny, św. Iwona i św. Rocha²³

Odpis w *Kronice* odnoszący się do rekwizycji z doby powstania kościuszkowskiego, cenny – jak widać – z wielu względów, jest obecnie jedyną tego typu informacją odkrytą w ramach kwerendy prowadzonej w lubelskich archiwach. Nie stwarza to okazji do pogłębienia poruszanej problematyki. Tym bardziej warto pokusić się o przedstawienie tego skromnego tekstu w postaci aneksu źródłowego dołączonego do niniejszego artykułu, sygnalizującego słabo rozpoznany problem badawczy.

²² W a d o w s k i, jw. s. 541, 561-562.

²³ O kapłach, bractwach i obrazach wymienionych świętych zob. W a d o w s k i, jw. s. 533-558.

ANEKS

Rewers na dobra zarekwirowane z kościoła OO. Bernardynów w Lublinie

Lublin 6 VIII 1794

Or. nieznan. Kopia: Archiwum Parafii pw. Nawrócenia św. Pawła w Lublinie, Kronika oo. bernardynów lubelskich od roku 1460, bez sygn., s. 63-64.

[s. 63]

Annus 1794

Die 24 martii. Thadaeus Kościuszko¹ nobilis Polonus, ut patriam sublevaret fecit Cracoviae confederationem regni generalem², vi cuius postea Varsaviae Supremum Nationale Reipublicae Consilium³ est institutum. Ex mandato istius consilii dabantur suppetiae pro necessitatibus regni etiam ex argento ecclesiarum. Itaque et ex nostra ecclesia in hunc finem acceptum est argentum iuxta sequens registrum ab uno ex delegatis Supremi Nationalis Consilii P.M.D. Gorecki⁴ [s], prout id constat ex reversalibus ipsius isthic adiunctis:

Regestr srebra i złota
wziętego z kościoła księży Bernardynów:

Z obrazu ś. Anny sukienek srebrnych dwie z różdżką i znakiem Świętego Ducha
Wotów srebrnych – N. 7

Z obrazu ś. Tekli sukienka srebrna – N. 1

Wotów srebrnych 29. Łańcuszek z 4 obrączkami srebrnymi

Z obrazu ś. Iwona sukienka srebrna – N. 1

Wotów srebrnych – N. 7

¹ Tadeusz Kościuszko (1746-1817), od 24 marca 1794 r. Najwyższy Naczelnik Siły Zbrojnej Narodowej, pełniący funkcję i posiadający uprawnienia dyktatora powstania narodowego.

² Ogłoszony *Akt powstania województwa krakowskiego*, do którego dołączyły się następnie inne ziemie, nie był w swej istocie aktem powołującym konfederację szlachecką, ale ogarniał wszystkie warstwy społeczne.

³ Rada Najwyższa Narodowa z siedzibą w Warszawie, powołana przez T. Kościuszkę i zależna od niego, stanowiła centralną władzę cywilną powstania, działającą od 28 maja do 4 listopada 1794 r.

⁴ W dalszej części dokumentu inna pisownia nazwiska. Michał Gorecki wraz ze Stefanem Jasińskim i Tomaszem Ciemnińskim stanowili zespół upoważniony do przeprowadzenia rekwiizycji w Lublinie.

Z sukienki obrazu ś. Rocha kawałków 5 srebrnych z laską srebrną. Wotów srebrnych – N. 4

Z obrazu ś. Antoniego wotów srebrnych – N. 100

Pierścionków srebrnych połączanych – N. 5

Z zakrystii i z skarbcu:

Patyn srebrnych – N. 8

Kielichów srebrnych połączanych – N. 8

Pacyfikał jeden srebrny, drugi także połączany – N. 2

Ampulek par 2 srebrnych z tacami srebrnymi

Lampa srebrna – N. 1

Trybularz srebrny z łódką srebrną – N. 1

Krzyż srebrny połączany – N. 1

Na mocy rezolucji Rady Najwyższej pod dniem dwudziestego ósmego miesiąca lipca roku terażniejszego te srebra podług rejestru wyżej wyrażonego są wzięte z konwentu xx. Bernardynów lubelskich, na co z dyspozycji tejsze Rady Najwyższej delegowani dajemy niniejszy rewers, którego podpisuj[s. 64]emy. Datum w Lublinie, dnia 6 miesiąca sierpnia, roku 1794.

Michał Grodecki mp.

Ast quamvis Supremum Nationale Consilium appromiserat in suis litteris istud argentum tempore suo restituendum. Re tamen infauste cum Russis ad Maciejowice⁵ peracta, cum dux supremus Thadaeus Kościuszko bello victus in captivitate Moschorum abiit, spes omnis periit recuperandi accepti argenti.

---

⁵ Wieś w powiecie garwolińskim, miejsce bitwy w czasie powstania kościuszkowskiego w dniu 10 października 1794 r.